

ДИЛДАГИ ИСТАКЛАР ТИЛГА ОЛИНДИ

Президентимиз нутқида зикр этилган ташаббуслар мамлакат ривожланишида муҳим аҳамият касб этиб, кўплаб соҳаларни қамраб олади. Қолаверса, қайси соҳа тилга олинмасин, албатта, кенг таҳлил, муаммолар, уларни ҳал қилиш йўллари ва аниқ вазифалар белгилаб берилиши билан диққат-эътиборимни тортди.

(ДАВОМИ 2-САҲИФАДА)

ЖАВОБ ҚАЙТАРИШГА УСТАСИЗ АММО НАТИЖАГАЧИ?

Авалдан шундай бўлиб келган ва бундан кейин ҳам шундан бўлади. Қачонки, жойлардаги ҳокимликларда ишловчи амалдорлар, қатор соҳа ходимлари ҳамда одамларнинг муаммо ва камчиликларини ўрганиш, ечим топиб, уларни бартараф этиш мақсадида тайинланган, аммо дардини айтиш учун келганларга мужмал жавоб бериш билангина чекланиб, кимларгадир топшириқ бергандек бўлиб, ўзини олиб қочадиган мутасаддиларимиз ўзгармагунча.

Тан олиб айтишимиз керак, сўнгги вақтларда анча нарса ўзгарди. Бир вақтлар қабулига ёзилиб, ҳафталаб, ойлаб ҳаттоки ярим йиллаб навбатда турсак ҳам бир маротаба бўлса-да, соясини кўрсатмайдиган Фалончи Писмадончиевларимиз халқнинг ичига кириб боришни, уларни эшитишни ўрганди.

Бунинг натижасида эса халқнинг реал ҳаётдан хабардор бўлиш, одамларнинг кўп йиллик муаммоларини, талаб ва эҳтиёжларини яқиндан ўрганиш, уларни ҳатто жойида ҳал этиш, зарур чора-тадбирларни белгилаб, ижтимоий адолатни таъминлаш имконияти пайдо бўлди.

(ДАВОМИ 3-САҲИФАДА)

Боланинг ривожланиши учун қаер яхши:

УЙМИ ЁКИ БОҒЧА?

Беш ёшар қизимнинг илтимоси билан йўл четидаги болалар майдончасига кирдик. Эътиборимни тортган нарса, қизим у ердаги 3-4 нафар бола билан тез тил топишиб, бирга ўйнай бошлади. Фақат бир бола ўзини четга олар, ўйинчоқларига тегинганларни қувиб соларди. Фарзандини сайрга олиб чиққанлардан сўраб билсам, бу 6 ёшлар чамасидаги бола аслида кўчага ҳам кам чиқаркан, “Ота-онаси тилаб олган, авайлаб боғчага ҳам беришмайди уни”, деб вазиятни тушунтиришди менга. Қизимнинг айтишича, болалар уболага “ёввойи”, деб лақаб қўйишибди.

Ёввойи бола. Бунинг ўқиб ҳаёлингизда ўрмонда, ёввойи ҳайвонлар ичида улғайган, инсонларга хос хислату фазилатлардан мосуво мультфильм қахрамони – Маугли гавдаланди, шундайми? Аслида бу атама бугун тиббиётда ҳам бор. Фақат энди “Маугли” бўлиш учун

ўрмондан чиқиш шарт эмас, яшаб турган жамиятида ўзини бегона ҳис қиладиган, жамоавийликка ўрганмаган, бир сўз билан айтганда, ижтимоийлашмаган болалар тиббиётда шундай аталади. Улар ўз ҳаёлий оламида яшайди, атрофида бўлаётган воқеа-ҳодисаларга жуда таъсирчан бўлиб қолади.

Мутахассисларнинг таъкидлашича, боланинг мактабгача даврда ижтимоийлашуви жуда

муҳим ҳисобланади. Ҳаётининг айнан шу босқичида улар мулоқотга киришишни, тўғри фикрлашни ва бошқаларнинг фикрини ҳурмат қилишни ўрганади. Албатта, бу жараён уйда, телевизор қаршида содир бўлмайди, балки жамоада, тенгдошлар билан мулоқот давомида шаклланади. Боғчаларнинг ижтимоий аҳамияти ҳам шунда. Улар фақатгина болага энгалик қилувчи муассаса эмас, балки шахс, жамиятнинг тўлақонли аъзоси сифатида тарбияландиган маскан ҳисоб-

ланади. Хўш, бугун боғчаларимиз бу масъулиятли вазифани бажара оляптими? Боғчага борган бола билан бормаган боланинг қандай фарқи бор? Тойлоқ тумани мисолида ҳолатни таҳлил қилдик.

Авал баъзи рақамларга эътиборингизни қаратмоқчимиз. Маълумотларга кўра, туманда айни кунда 188 та мактабгача таълим ташкилоти фаолият юритмоқда. Шундан 44 таси давлат, 138 таси оилавий, 4 таси давлат-хусусий шериклик асосидаги ҳамда 2 таси хусусий боғча. 50 та маҳалланинг 17 тасида давлат боғчалари мавжуд эмас. Оилавий боғчаларнинг асосий қисми ана шу ҳудудларга тўғри келади. Ҳар бир оилавий боғчада 25 нафардан 50 нафаргача бола тарбияланади.

– Болаларнинг боғчаларга қамрови тизимли ошириб борилмоқда, дейди туман мактабгача таълим бўлими шуъба мудири Жавод Расулов. – Мисол учун, ўтган йили кўрсаткич 71 фоиз эди. Жорий йил 3-7 ёшли болалар сони 18102 нафарни ташкил этган ҳолда, уларнинг 13468 нафари, яъни 80 фоизи боғчага қамраб олинди. Яқин бир-икки йил ичида ҳудудда боғчалар билан боғлиқ муаммо қолмайди.

(ДАВОМИ 8-САҲИФАДА)

ДИЛДАГИ ИСТАКЛАР ТИЛГА ОЛИНДИ

Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат

Мирзиёевнинг Олий Мажлисга ва халқимизга йўллаган

Мурожаатномаси барчамизда катта қизиқиш уйғотди.

Мазкур нутқнинг қўламини ва қўзланган мақсадларига қўра

узоқ муддатга мўлжалланган дастур билан қийёслаш

мумкин. Унинг ҳаётда татбиқ этилиши эса Ўзбекистонда

амалга ошириладиган ислохотларни жадал суръатда давом

этиштириш учун имконият беради.

Президентимиз нутқида зикр этилган ташаббуслар мамлакат ривожланишида муҳим аҳамият касб этиб, кўплаб соҳаларни қамраб олади. Қолаверса, қайси соҳа тилга олинмасин, албатта, кенг таҳлил, муаммолар, уларни ҳал қилиш йўллари ва аниқ вазифалар белгилаб берилиши билан диққат-этиборимни тортди. Ўзбекистон раҳбарининг халқимизни ўйлантириб келадиган энергетика соҳасига қаратган эътибори, тизимдаги муаммолар, уларни ечиш ва муқобил энергияни ривожлантириш борасидаги фикрлари ҳаммамизни мамнун қилди.

Тан олиш керак, кўп йиллар давомида янги газ конларига инвестиция киритилмагани, электр ва газ тармоқлари модернизация қилинмагани, тизимда аниқ ҳисоб-китоб йўқлиги, катта йўқотишлар оддий ҳолга айланиб қолгани, сўнгги олти йилда аҳоли сони 12 фоизга, sanoat корхоналари эса 2 баробарга ортиб, 45 мингдан 100

мингтага кўпайгани айрим ҳолларда электр қуввати ва табиий газ тақчиллигини юзага келтирди. Электр энергиясига талаб камида 35 фоизга ошди ва йилдан-йилга кўпайиб бормоқда.

Давлатимиз раҳбари мана шундай шароитда иқтисодиётимиз барқарор ривожланиши учун, энергетика соҳасига 25-30 миллиард доллар инвестиция кераклигини таъкидлади. Шу боис, сўнгги уч йилда соҳага 8 миллиард долларлик тўғридан-тўғри инвестициялар жалб қилинди. Жумладан, ўтган ҳафтада Бухоро, Наманган ва Хоразмда қуввати 500 мегаваттга яна 3 та қуёш станцияларини қуриш бўйича танлов якунланди, — деди Президент.

Энг муҳим масала — энергия ресурсларидан самарали фойдаланиш. Афсуски, иқтисодиётимизда энергия сарфи бошқа давлатлардан икки баробар юқори. Шунинг учун, Президентимиз энергия самарадорлигини ошириш Миллий дастурини қабул қилиш ҳақида гапирди. Бу

энергетика соҳасида эркин бозорга ўтилишини ҳам англатади. Агар эркин бозорга ўтилмаса, бу соҳага инвестор келмаслигини англатади.

Аҳолини узлуксиз энергия билан таъминлаш масаласи ҳам Мурожаатномада батафсил кўрсатилди. Уй, ишхона, боғча, мактаб ва кўчаларда одамларга энергиянинг кадрига етиш, уни тежашни ўргатиш керак. Яъни жамиятда тежамкорлик маданиятини шакллантиришимиз талаб этилади. Иккинчидан, кичик ҳажмдаги қайта тикланувчи энергия манбаларидан фойдаланиш кескин оширилади. Мисол учун, Тошкент вилоятида Олмалик, Бекобод комбинатлари ва бошқа йирик корхоналар ўз эҳтиёжлари учун минг мегаваттга қуёш электр станцияларини ўрнатса, йилига 2,5 миллиард килловатт соат электр ишлаб чиқарилади. Бу орқали, Тошкент вилоятининг қарийб 30 фоиз электр истеъмоли таъминланади ва 500 миллион куб метр газ тежалади. Шу билан бирга, республиканинг ҳар бир туман

ва шаҳар ҳокимига ўз ҳудудидаги хонадон ва корхоналарда жами 5-10 мегаваттга қайта тикланувчи энергия лойиҳаларини амалга ошириш топшириғи берилди.

Бухоро, Жиззах, Қашқадарё, Навоий, Самарқанд, Фарғона ва Тошкент вилоятларида барпо этиладиган қуёш ва шамол электр станциялари ҳисобига хонадонларга бериладиган электр энергияси 50 фоизга кўпаяди. Қолаверса, келаси уч йилда барча давлат ташкилотларида қуёш панеллари ва иссиқ сув коллекторлари ўрнатилади. Ушбу мақсадларда 2 миллиард доллар миқдорига инвестиция жалб қилинади. Бунинг ҳисобига, уларнинг 60 фоиз электр ва газ истеъмоли “яшил энергия”га ўтказилади. Аҳоли хонадонларида эса, қуёш панели ўрнатишга ажратиладиган субсидиялар ҳажми 2 баробарга кўпайтирилади.

Хуллас, Президентимиз Мурожаатномасида долзарб вазифалар, янги ғоялар илгари сурилди. Янгича қараш, янги ғоя ва янги режаларгина давлатнинг истиқболига, ватан равнақи ва халқимизнинг фаровонлигига дахлдор ҳаракатларни, амалий натижаларни белгилаб бериши аниқ.

Муқаддас ЎРОЗАЛИЕВА,
Олий Мажлис Қонунчилик
палатаси депутаты,
ЎзХДП фракцияси аъзоси

ТАЪЛИМ ИСТИҚБОЛИГА ИШОНЧ ОРТДИ

Ўзбекистон Республикаси Президентининг Олий Мажлисга Мурожаатномасини кўпчилик интиқлик билан кутди. Чунки унда янграйдиган гаплар нафақат депутат ва сенаторлар, балки бутун халқимизга тааллуқли бўлишини барча бирдек ҳис этиб турганди.

Мурожаатнома билан беvosита танишган ҳар бир инсон ундан ўзига хос таассуротга эга бўлди, ўринли хулосалар чиқара олди. Шахсан мени қувонтирган жиҳати — Мурожаатномада таълим ва тарбия мавзуси энг устувор вазифалардан бири сифатида тилга олинди.

Президентимиз Шавкат Мирзиёев таклифи билан мамлакатимизда 2023 йил юртимизда “Инсонга эътибор ва сифатли таълим йили”, деб номланиши қалбимизни жунбушга келтирди. Бинобарин, инсон кадрига эътиборсиз ва илм-маърифат ривожисиз юрт тараққиётига эришиб бўлмаслиги аниқ ҳақиқатдир. Ахир илм саодатга элтувчи йўлдир. Аниқ пайтда таълимга киритилган инвестиция келажакка сармоя киритишдир. Бу эса халқ фаровонлиги, давлатнинг рақобатдошлигини таъминловчи омилдир.

Мурожаатномада таълим тизимини мунтазам такомиллаштириш, сифатли таълим бериш, юқори малакали кадрларни тайёрлаш масалалари кўрсатиб ўтилди. Биринчи навбатда, эътибор Янги Ўзбекистон учун энг катта инвестиция бўлган таълимни қўллаб-қувватлашга қаратилиши таъкидланди. Ўқитувчиларнинг мақомини, уларнинг шаъни ва кадр-қимматини ҳимоя қилишни Конституцияда алоҳида белгилаш зарурлиги қайд этилди.

Келаси йилдан бошланғич синфларда мутлақо янги методика асосида яратилган дарсликлар бўйича ўқитиш йўлга қўйилади. Президент таъкидлаганидек, болаларимиз мактабдан она тили ва чет тилларини пухта ўзлаштириб, компьютерда ишлашни ўрганиб чиқиши зарур. Фарзандларимизни касб-хунарларга, санъат ва маданиятга қизиқтиришимиз, ўқувчиларда эркин, танқидий ва креатив фикрлашни, жамоада ишлаш ва мулоқот кўникмаларини шакллантириш зарур. Шу боис, 2023 йилдан мактаб таълимини халқаро таълим дастурлари асосида бутунлай ислох қилиш бошланади.

Келаси йили 70 та янги мактаб қурилади, 460 таси кенгайтирилади. Хусусий инвестициялар иштирокида 100 та мактаб қуриш лойиҳаси бошланади, келаси беш йилда уларнинг сони 1000 тага етказилади. Қорақалпоғистон ва Хоразмда йўлга қўйилган бошланғич синф ўқувчилари учун бепул овқатланиш амалиёти келаси ўқув йилидан ушбу қолган вилоятлар ва Тошкент шаҳри мактабларида ҳам жорий этилиши халқимиз кайфиятини кўтаргани аниқ.

Шунингдек, 700 дан ортиқ касб-хунар мактаби, коллеж ва техникумлар имкониятидан самарали фойдаланиш зарурлиги тилга олинди. Бу мақсадда 2023 йилдан бошлаб янги дастур амал-

га оширилади. Яъни, ҳар бир вилоятда биттадан техникумда Европа касбий таълим стандартлари жорий этилади. Мактабгача таълимда боғчалар сонини кўпайтириш, улардаги таълим ва тарбия сифатини тубдан яхшилаш бўйича беш йиллик дастур қабул қилинади. Боғча камровини кенгайтириш бўйича хусусий секторга қўшимча шароитлар яратилади. Бу билан фарзандларимиз болаликдан билим олиши, жамоатчиликка мослашиш кўникмалари аста-секин шаклланишига эришамиз. Зеро, ёшлиқда олган билим тошга ўйилган нақшдир.

Мурожаатномада ўқитувчилар, педагоглар меҳнати, заҳмати алоҳида тилга олинди. Уларнинг тажрибасини ошириш, эл-юрт орасида обрўсини юксалтириш, даромадларини кўпайтириш лозимлиги уқтирилди. Ҳақ гап! Давлат равнақи, халқ баркамоллигини кафолатлаш учун соҳани ислох этиш, касб вакиллари мақомини кўтариш муҳим масала.

Мурожаатномада ўзимиз учун кўплаб вазифалар белгилаб олдик. Ундаги айрим масалалар қалбимиздаги истак бўлиб, халқимиз гувоҳ бўлиб турган ислохотларнинг давомийлигидан хушхабар берса, маърузада кўтарилган баъзи фикрлар биз учун мутлақо янгилик сифатида янгради ҳамда фаолиятимизга янгича руҳ бағишлади.

Дилором ИМОМОВА,
Олий Мажлис Қонунчилик палатаси депутаты,
ЎзХДП фракцияси аъзоси

(Боши 1-саҳифада)

Қисқача айтганда, халқ ичига кириб борилди. Одамларнинг дардлари, аллақачон ҳал қилиниши мумкин бўлган-у, лекин тўрачилик, ўзибўларчилик оқибатида йиллар давомида ечилмай келган муаммолар юзага чиқа бошлади. Энг муҳими, одамлар дардларини айтиши, каттаю кичик идоралар раҳбарлари билан юзма-юз гаплашиши, муаммоларига қисқа фурсатда ечим топиши учун қулай имконият юзага келди.

Президентимизнинг “Раҳбарлар халқнинг хизматкори бўлиши зарур”, “Асосий мақсадимиз – халқ розилиги, халқ биздан рози бўлса, ишимизда унум ва барақа бўлади”, деган қатъий талаблари амалда ўз ифодасини кўрсатди.

Бироқ шундай бўлса-да, нима учун баъзи юртдошларимизда давлатдан норозилик, давлатнинг айрим ташкилотларига ёки ҳокимликларга қилган мурожаатлари бўйича берилган жавоблардан қониқмаслик кайфияти сақланиб турибди? Негаки, одамлар билан халқона гаплашиш, мавжуд қонун-қоидалар ҳамда давлат томонидан белгиланган режа ва мақсадларни содда тилда шарҳлаб тушунтириш, улар билан муросага келишиш йулини тутиш ҳалигача айрим давлат ходимлари томонидан тўғри йўлга қўйилмаган. Бу қусур эса икки ўртада тушунмовчиликларга сабаб бўлмоқда.

Таҳририятимизга ариза билан мурожаат қилган Жиззах вилояти, Жиззах шаҳри, Олмазор маҳалласи, Ибн Сино кўчасида истиқомат қилувчи фуқаролар билан маҳаллий ҳокимият ўртасида ҳам айнан мана шундай камчиликка йўл қўйилган.

Сўзимизни аниқроқ давом эттирадиган бўлсак, юқоридаги манзилда яшовчи фуқаролар томонидан ўзлари яшаб келаётган кўчанинг ҳолати ёмон бўлганлиги яъни, иссиқ кунларда чанг-тўзон, ёгингарчиликлар вақтида эса лой ва сув қўлмақлари ҳосил бўлиб, ҳаракатланиш учун мураккаб ноқулайликлар туғдириб келаётгани боис Жиззах шаҳар ҳокимлигига, Ўзбекистон Республикаси Президентининг Жиззах шаҳрида жойлашган халқ қабулхонасига ҳамда мазкур маҳаллага бириктирилган 3-сектор раҳбари, Жиззах шаҳар Ички ишлар бошқармаси бошлиғига 2020 йилдан буён бу муаммони бартараф этиш учун ёрдам сўраб мурожаат қилиб келинади.

Аммо мана икки йил бўлибдики, Жиззах вилояти Ички ишлар бошқармасидан ҳар гал “Сизнинг ички йўлларга бетон-асфалт ётқириб берилишида амалий ёрдам беришни сўраб қилган мурожаатингиз Ўзбекистон Республикаси “Жисмоний ва юридик шахсларнинг мурожаатлари тўғрисида”ги Қонуннинг 25-моддасига асосан тегишлилик жиҳатидан Жиззах шаҳар ҳокимига қонуний ҳал этиш учун юборилди ҳамда мазкур мурожаатнинг ижобий ҳал этили-

ши бўйича вилоят 3-сектор штабининг алоҳида назорати ўрнатилди” дейилган. Жиззах шаҳар ҳокимлигининг эса “Олмазор маҳалласи Ибн Сино кўчаси маҳаллий бюджетнинг чораклар якуни билан ҳосил бўладиган даромадлар режасининг ошириб

ЖАВОБ ҚАЙТАРИШГА УСТАСИЗ АММО НАТИЖАГАЧИ?

бажарилган қисми ҳисобидан “Умумий фойдаланишдаги автомобиль йўлларини қуриш ва реконструкция қилиш дирекцияси” ДУКга таклиф берилганини маълум қиламиз” дейилган бир хил мазмундаги жавоб хатлари қайтарилаверди.

Аввалига биз ҳам бу гаплар қанчалик тўғри ёки нотўғри эканлигини билиш учун фуқаролар томонидан таҳририятга тақдим этилган юқоридагидек мазмунни ифодаловчи бир қанча жавоб хатлари орасидан Жиззах шаҳар ҳокимлиги томонидан юборилган жавоб хатларини бир-бири билан солиштириб кўрдик. Буни қарангки, ростдан ҳам 2020 йил 2 декабрдаги жавоб хатида ҳам, 2022 йил 5 октябрдаги жавоб хатида ҳам айнан бир хил сўзлар нукта вергулигача тақрорланганининг гувоҳи бўлдик.

Масалага ойдинлик киритиш мақсадида Жиззах шаҳар ҳокимининг ахборот хизмати раҳбари Хуршидабону Раҳимовага қўнғироқ қилганимизда эса у киши ўта содда тарзда вазиятни тушунтира кетди:

— Шаҳримизда таъмирталаб кўчалар сони кўп. Таъмирлаш эса шароити ўта оғир кўчалардан бошланган. Тўғри, Олмазор маҳалласидаги Ибн Сино кўчасининг ҳам ҳолати кўнгилдагидек эмас, лекин ундан ҳам баттар кўчалар бор. Навбатма-навбат ҳаммаси таъмирланиб келинмоқда. Насиб этса, бу кўча ҳам албатта тузатилади.

Ахборот хизмати раҳбарининг бу сўзлари тушунарли, бироқ, фуқароларга берилган жавоб хатларида йўл таъмири мана бу йилнинг мана бу чорагида бўлади, деб аниқ саналар ҳам келтирилган. Кўриб турганимиздек, икки йил бўлибди ҳамки ҳеч қандай ҳаракатдан нишон йўқ.

Бизнинг бу саволимизга ҳам Ахборот хизмати раҳбари Хуршидабону Раҳимова ўз муносабатини билдириб ўтди:

— Тўғри, жавоб хатларида таъмирлаш ишлари қайсидир чоракда бўла-

ди, деб айтилгандир. Аммо турли вазиятлар юзага келиб қолиши мумкин. Масалан, чораклар якуни ҳокимлик режасидан фарқ қилиши, натижада эса қутилган баъзи бир ишлар ортга сурилиши табиий. Менимча буни тўғри қабул қилиш керак.

Шаҳримизда таъмирталаб кўчалар сони кўп.

Таъмирлаш бўлса шароити ўта оғир кўчалардан бошланган. Тўғри, Олмазор маҳалласидаги Ибн Сино кўчасининг ҳам ҳолати кўнгилдагидек эмас, лекин ундан ҳам баттарроқ кўчалар бор. Навбатма-навбат ҳаммаси таъмирланиб келинмоқда. Насиб этса, бу кўча ҳам албатта тузатилади.

Модомики, шундай экан ҳам дейлик, аммо нима сабабдан бу гаплар мурожаат қилган фуқароларга айтилмаган? Ахир улар бир неча мартаба ўз оёқлари билан ёрдам сўраб келишган эди-ку. Нима учун уларга мана шундай атрофлича тушунтириш берилмай, фақат “шаблон” гаплар қайтарилаверган? Бундай ҳолатда ҳар қандай эс-ҳушли одам ўзига нисбатан менсимай қаралаётганини ҳис қилиши табиий-ку.

Ўзи ростдан ҳам бу кўчадан аввалроқ таъмирланган “Наврўз” ва Собир Раҳимов кўчаларининг ҳолати Ибн Сино кўчасиникидан абгорроқ эдимиз? Мана, 2022 йил ҳам якунланмоқда, Ибн Сино кўчаси энди янги йилнинг қайси чорагида таъмирланар экан? Ўзи бу кўча янги йилда таъмирланармикан ёки янги хат келармикан? Менимча жавоб ҳам тайин. Чораклар якунига қаралади.

Ибн Сино кўчаси 98-уйда яшовчи Суннатилла Ботиров ўтган икки йил вақт давомида ушбу кўча ҳолатини ўрганиш учун бир неча мартаба турли мутасаддилар келиб кетишгани ва ҳаммалари юқоридаги жавоб хатларида ёзилгани каби бир хил гапни айтиб, қуруқ ваъда билангина чекланишаётганини билдирди. Унинг қўшимча қилишича, ушбу кўча аҳли ортиқ таъмирлаш ишларини кутмай ҳам қўйишган. Ишончлари буткул сўнган.

Ҳокимликнинг ахборот хизмати раҳбари билан бўлган суҳбатимизда ўтган икки йил давомида қайси кўчаларда таъмирлаш ишлари олиб борилгани ва бу ишлар бўйича тай-

ёрланган маълумотларни сўраганимизда интернет орқали юборилиши маълум қилди. Аммо орадан ҳафталар ўтдики, бу маълумотлар етиб келмади.

Шаҳар Ободонлаштириш бошқармаси билан ҳам боғланиб, Ибн Сино кўчасининг таъмири нима учун ортга суриб келинаётгани ҳамда кириб келаётган янги 2023 йилда бу ишлар режалаштирилган ёки режалаштирилмагани ҳақида сўрашни мақсад қилгандик, уринишларимиз бесамар кетди. Ҳарқанча ҳаракат қилмайлик, хизмат телефонлари билан боғлана олмадик. Ташкилот раҳбарининг қўл телефони рақамини эса ҳокимликнинг ахборот хизмати раҳбари беришни истамади.

Хулоса қилиб шуни айтишимиз мумкинки, ҳокимликларда ва бошқа жамоат ташкилотларида фаолият юритувчи ходимлар фуқаролар билан тўғри ишлашни ўрганмас

экан, ривожланиш бўлмайди. Қайтанга мана шундай ходимлар сабаб халқ бир томон, давлат бир томон бўлиб қолаверди. Қайсидир амалдорларнинг ишламаслиги, ўз ишига нисбатан масъулиятсизлиги ҳамда халқнинг олдида ҳисобдор эканини унутиши яхшиликка олиб келмайди.

Ибн Сино кўчаси фуқаролари билан бўлган бу ҳолатни кузатиб барчада ҳақли бир савол туғилиши табиий. Мурожаатни қабул қилган жой унга бир хил бўлса-да жавоб беришга уста экан. Шуниси ҳам шукр. Аммо натижани ким кўрсатади?

Ахир ана бўлади, мана бўлади деган гаплар билан икки йил ўтиб кетибди. Ёки санани ўзгартирган ҳолда ўша хатларни қайтариш давом этадимиз яна?

Тегишли мутасаддилар янги йилда бунга етарлича эътибор қаратиб, муаммони бартараф этилишига ўз ҳиссаларини қўшадилар, деган умиддамиз.

Шу ўринда давлатнинг барча хизматчилари қуйидагиларни яна бир бор чуқур англаб олиши зарур деб ўйлайман: Бугун мамлакатимизда рўй бераётган ўзгариш ва ислохотларнинг замирида “Нима қилсак одамларимизнинг ташвиши камаяди, уларга қулай бўлади?” деган жиддий савол туради. Ана шу янгилик ва ислохотларнинг барчаси одамларни кўпдан бери қийнаб келган муаммоларни бартараф этиш, уларни бугунги ҳаётдан мамнун этиб, эртанги кунга бўлган ишончини амалда мустаҳкамлашга хизмат қилиши керак.

Камолиддин РЎЗИМАТОВ

ЭНГ ҚАДРЛИ БОЙЛИК

Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2019 йил 21 октябрдаги “Ўзбек тилининг давлат тили сифатидаги нуфузи ва мавқеини тубдан ошириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги Фармониغا биноан она тилимизнинг истиқболдаги тараққиётига оид кўплаб масалалар ўз ечимини топмоқда.

Шу эзгу гоёга мувофиқ амалга оширилаётган кенг кўламли ислохотлар жараёнида давлат тилининг ҳаётимиздаги ўрни ва нуфузи тобора ошиб бормоқда. Зеро, тил ҳар бир миллатнинг энг қадрли бойлиги, унинг маънавий қиёфаси, маданияти, ички дунёсини акс эттирувчи муҳим воситадир.

Алихонгўра Соғуний она тилимиз ҳақида куюнчаклик билан “Шундок бўлиб ўз она тилидан ажрамаслик, миллий ҳиссиётларини йўқотиш натижасидир. Бу иш эса инсоният олами олдида улуғ хиёнат, кечирилмас жиноят ҳисобланади. Бундай бўлди демас, улуғ Туркистон улуси Турон насли босқинчилар тилагича, қурбон бўлган ҳолда инқирозга учраб, Аллоҳ сакласин, тарих саҳифаларидаги шон шарафлик ном нишонлари ўчирилади демаски”, - дея алоҳида таъкидлаб ўтган.

Тил масаласи орадан шунча фурсат ўтишига қарамай ўз долзарблигини йўқотмай келмоқда. Бугунги кунда она тилимизни асраб-авайлаш, уни ҳар томонлама ривожлантириш, тил сиёсатининг энг куйи бўғинларгача етиб боришини таъминлаш мақсадида вазирлик, идора ҳамда ҳўжалик бирлашмаларида маънавий-маърифий ишлар самарадорлигини ошириш, давлат тили тўғрисидаги қонун ҳужжатларига риоя этилишини таъминлаш масалалари бўйича раҳбар ўринбосарига тенглаштирилган маслаҳатчи лавозими жорий этилди. Хусусан, “Ўзкимёсанот” акциядорлик жамиятида ҳам ушбу лавозим жорий этилган.

Дарҳақиқат, она тилимизга доимий равишда ғамхўрлик қилиш, уни қайта-қайта сайқаллаб бориш зарур. Вазирлар Маҳкамасининг “Мамлакатда давлат тилида иш юритишни самарали ташкил қилиш чора-тадбирлари тўғрисида” 2020 йил 20 январдаги 34-сон қарорида белгиланган вазифалар ижросини самарали таъминлаш мақсадида “Ўзкимёсанот” акциядорлик жамияти таркибидаги 7 та корхонада: “Навоийазот” АЖ, “Фарғонаазот” АЖ, “Максам-Чирчиқ” АЖ, “Аммофос-Максам” АЖ, “Дехқонобод калий заводи” АЖ, “Биринчи резинотехника заводи” МЧЖ ва “Қизилкум фосфорит комплекси” масъулияти чекланган жамиятларида маънавий-маърифий ишлар самарадорлигини ошириш, давлат тили тўғрисидаги қонун ҳужжатларига риоя этилишини таъминлаш масалалари бўйича бошқарув раиси маслаҳатчиси лавозими жорий этилди ва ушбу лавозимга танлов асосида сараланган ходимлар тайинланди. Ушбу бошқарув раиси маслаҳатчилари корхоналарда давлат тилини ривожлантириш бўйича амалга оширилиши белгиланган тадбирлар режасига кўра фаолият

олиб бормоқда. Шунингдек, тармоқ ташкилотлари маслаҳатчилари корхоналари раҳбарларининг, кўп минг сонли ишчи-ходимларнинг давлат тили бўйича малакасини ошириш, иш юритишдаги барча ҳужжатларнинг лотин ёзувига асосланган ўзбек алифбосида бўлишни таъминлаш ишларида жонбозлик кўрсатмоқда.

Бугунги кунда яна учта тармоқ корхона: “Кўнғирот сода заводи” масъулияти чекланган жамияти қўшма корхонаси, “Ўзкимёмпекс” масъулияти чекланган жамияти, “Ўзкимёсанотлойтиха” акциядорлик жамиятида номзодларни танлов асосида саралаш ишлари олиб борилмоқда. Ушбу корхоналарнинг расмий веб-сайтларига номзодлар зарурлиги тўғрисида эълонлар жойлаштирилган. Ушбу лавозимларни очишдан мақсад белгиланган вазифаларнинг ижросини куйи бўғинларда ҳам самарали таъминлашдан иборат. Кўзлаган асосий мақсадимиз: корхоналарда турли миллат вакиллари аҳил-иноқ, бир оила каби меҳнат қилишини ҳисобга олиб, давлат тили тўғрисидаги қонун ҳужжатларига риоя этилишини тўлиқ таъминлашдир.

Шунингдек, марказий аппаратда ҳамда тармоқ корхоналарида барча меъёрий-ҳуқуқий ҳужжатлар қайта кўриб чиқилиб, уларни давлат тилига таржима қилиш ишлари амалга оширилди. “Ўзкимёсанот” АЖ ижро аппаратида жорий йилнинг ўтган даври мобайнида расмийлаштирилган хат-ҳужжатлар таҳлил қилинди. Вазирликлар, идоралар ва ташкилотларга юборилган чиқиш хатлари, тармоқ корхоналарига юборилган хабарнома ва топшириқ хатлари, асосий фаолиятга оид, ички хизмат сафарига, хорижий давлатларга хизмат сафарига оид буйруқлар давлат тилида расмийлаштирилди. Шу билан биргаликда, хизмат хатлари, ўтказилган йиғилиш баённомалари, бошқарув раисининг фармойишлари давлат тилида ёзилиши таъминланди. Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 11 сентябрдаги “Жисмоний ва юридик шахсларнинг мурожаатлари тўғрисида”ги 445-сон Қонунига асосан жисмоний ва юридик шахсларнинг мурожаатларига давлат тилида жавоб хати юборилди.

Давлат тилида иш юритиш сифатини ошириш мақсадида Алишер Навоий номидаги Тошкент давлат ўзбек тили ва адабиёти университети ҳузуридаги Давлат тилида иш юри-

тиш асосларини ўқитиш ва малака ошириш марказида “Ўзкимёсанот” АЖ марказий аппаратида ва тармоқ корхоналарида 2022 йил учун тасдиқланган режага асосан 500 дан ортиқ ходим малака оширди, йил якунига қадар 690 нафар ходим малака ошириши режалаштирилган.

Ўзбекистон Республикаси Инновацион ривожланиш вазирлиги томонидан илмий фаолиятга оид давлат дастурлари доирасида эълон қилинган лойиҳалар танловининг 44 турида филология, педагогика ва психология фанлари йўналиши бўйича “Кимё атамаларининг изоҳли луғатини яратиш” мавзусида бажарилиши бир йилга мўлжалланган амалий лойиҳалар танлови доирасида Алишер Навоий номидаги Тошкент давлат ўзбек тили ва адабиёти университети ҳузуридаги Давлат тилида иш юритиш асосларини ўқитиш ва малака ошириш марказининг тилшунос олимлари, “Ўзкимёсанот” АЖ ходимлари ва кимё соҳаси мутахассислардан иборат илмий жамоа томонидан амалий лойиҳа устида иш олиб борилмоқда. Мазкур лойиҳа натижалари кимё саноатига оид атамаларни давлат тилида ягона шаклда қўллаш, соҳа учун қўлланмалар, техник регламент, касб стандартлари, йўриқнома ва бошқа илмий-техник ҳужжатларни давлат тилида сифатли ишлаб чиқилишига хизмат қилади.

Шу ўринда, биринчи ўзбек кимёгар олимаси Зарифа Саидносированинг “Ойбегим менинг” китобида ёзиб қолдирган хотираларини эслаш ўринли: “Мен 1930 йилдан бошлаб, ўрта мактаблар учун кимёдан дарслик ёзишни ўйлай бошладим. Бунинг учун энг аввал кимё атамаларини ишлаб чиқиш керак эди. Шунинг учун мен атамалар билан шуғуллана бошладим ва айни замонда дарслик ёзишга ҳам ҳозирлик кўрдим. Рабфаклар ва техникумлар учун ёздигим “Анорганик кимё” дарслиги босилиб чиқди. Ҳажми 18 босма тобоқ бўлиб, лотин ҳарфи ила чоп этилган. Бу кимё фанидан ўзбек тилида чоп этилган биринчи дарслик эди”. Олима томонидан амалга оширилган ишлар таҳсинга сазовор, албатта. “Кимё атамаларининг изоҳли луғати”ни яратишда ушбу тажрибалардан, албатта, самарали фойдаланамиз.

Қолаверса, жамият марказий аппаратида ҳамда тармоқ корхоналарида ташқи ёзувлар, лавҳалар, эълонлар, рекламаларнинг давлат тили тўғрисидаги қонун ҳужжатлари та-

лабларига қатъий мос бўлишини таъминлаш чоралари кўрилди. Ходимларнинг саводхонлик даражасини баҳолаш, лотин ёзувига асосланган ўзбек алифбосида компьютер дастурларида тез ва тўғри ёзиш малакасини шакллантириш мақсадида “Тез ёз, тўғри ёз” танловлари ташкил этилди. Шонли саналар муносабати билан ташкил этилган тадбирларда ходимларнинг малакасини янада ошириш мақсадида “Энг яхши эссе” танловларини ташкиллаштириш анъанага айланди. Эсселар лотин ёзувига асосланган ўзбек алифбосида ёзилиши қатъий тарзда белгиланган.

21 октябрь – Ўзбек тили байрами муносабати билан “Ўзкимёсанот” АЖ тармоқ корхоналари ва ташкилотлари ходимлари ўртасида “Китобхон ходим – 2022” кўрик-танловининг республика босқичи бўлиб ўтди. Жамиятнинг тармоқ корхоналари ва ташкилотларида бўлиб ўтган беллашувларда ғолиб бўлган 8 нафар китобхон ходимлар иштирок этган финал босқичи 3 та шартдан иборат бўлди. Айнан 3-шартда иштирокчилардан ўзлари севиб мутолаа қилган асарлари ҳақида лотин ёзувига асосланган ўзбек алифбосида имловий, пунктуацион, услубий хатоларсиз аннотация ёзиб беришлари талаб қилинди.

Бу каби кўрик-танловлар “Ўзкимёсанот” АЖ тизимида мунтазам равишда ўтказиб келинади. “Китобхон ходим” танлови ҳам ҳар йили ўтказилиши белгиланган.

Мазкур амалга оширилган ишлар юксак кадрланиб, ўзбек тилининг давлат тили сифатидаги нуфузини янада ошириш, уни миллий кадрият сифатида тарғиб қилиш ҳамда давлат тилига оид муаммоларни ҳал этишда мақсадида ўзбек тилига давлат тили мақоми берилганлигининг 33 йиллиги ҳамда Ўзбек тили байрами муносабати билан “Қадринг баланд

бўлсин, она тилим” республика танловида “Ўзкимёсаноат” АЖ иккинчи йўналиш – “Давлат тилида иш юртиш йўлга қўйилган энг яхши тизим” сифатида вазирлик, идора, хўжалик бирлашмалари орасида фахрли 2-ўринни эгаллади. “Ўзкимёсаноат” АЖга диплом, эсдалик совғалари, шунингдек, 20 миллион сўм пул мукофоти топширилди.

Кувонарлиси, “Фарғонаазот” АЖ алоқа цеҳи бошлиғи Владимирович Олег Здобников ўзбек тилига бўлган чеҳксиз ҳурмати ва меҳри учун Вазирлар Маҳкамасининг маҳсус фахрий ёрлиғи ҳамда қимматбаҳо совғалари билан тақдирланди.

“Ўзкимёсаноат” АЖ тармоқ корхоналарида давлат тилида иш юртиш бўйича маслаҳатчилар, матбуот котиблари, ёшлар етакчилари, хотин-қизлар бошланғич ташкилоти раислари фаолиятини ўрганиш ва та-

жриба алмашиш мақсадида доимий равишда сайёр семинар-тренинглари ўтказиб келинмоқда.

Шунингдек, семинарлар доирасида тармоқ корхоналари бошқарув раислари маслаҳатчилари фаолияти натижалари, амалга оширилган ишлар тўғрисида батафсил тўхталиб ўтилди. Йўл қўйилган камчилик ва хатолар бирма-бир кўрсатилиб, таклиф ва ечимлар берилди. Танқидий-тахлилий руҳда ўтган тақдиротларда тармоқ корхоналари маслаҳатчиларига йўл-йўриқлар кўрсатилди.

Биз, маслаҳатчилар фаолиятимиз давомида турли ноаниқликларга ҳам дуч келамиз. Мисол учун, Ўзбекистон Республикасининг “Жисмоний ва юридик шахсларнинг мурожаатлари тўғрисида”ги Қонуни 6-моддасига биноан мурожаатлар давлат тилида ва бошқа тилларда берилиши мумкин. Бундан ташқари, Ўзбе-

кистон Республикасининг “Давлат тили тўғрисида”ги Қонуни 14-моддасида “Ўзбекистон Республикаси ҳудудида яшовчи шахсларга давлат ташкилотлари ва муассасаларига, жамоат бирлашмаларига аризалар, таклифлар, шикоятлар билан давлат тилида ва бошқа тилларда мурожаат қилиш ҳуқуқи таъминланади”, дейилган. Энди эътибор берайлик, «давлат тилида ва бошқа тилларда» дейилса, давлат тилида мурожаат қилиш ўзининг қатъийлигини йўқотади ва бу эса, ўз навбатида, тилимизнинг обрўсига путур етказди.

Ўзбекистон Қаҳрамони, Ўзбекистон халқ шоири, она тилимизнинг чи-накам жонқуяри Эркин Воҳидов “Сўз латофати” асарида таъкидлайди: “Она тили умуммиллат муқдир, демак, тил олдидаги масъулият ҳам умуммиллий. Мен ўзбекман, деган ҳар бир инсон ўзбек тили

учун қайғурмоғи керак. Унутилган сўзларни тиклаш, борини бойитиб бориш, хорижий атамаларга муносиб истилоҳлар топиш ёлғиз тилшуносларнинг эмас, миллатнинг ишидир”. Ушбу фикрлар ҳар биримизни она тилимизни севишга, унинг ривожланиши учун ўз соҳамиз бўйича оз бўлсада ҳисса қўшишга ундайди.

Хулоса қилиб айтганда, ҳар бир ташкилот ва идора, ҳар бир тизимда давлат тили тўғрисидаги қонун ҳужжатларига ҳурмат билан қаралса, ўзбек тилининг давлат тили сифатидаги нуфузи ва обрўси кундан кунга юксалиб бораверади. Бу йўлда бор куч-гайратимиз ҳамда билимимизни сарфлашга тайёрмиз.

Санобар АБДУРАҲМАНОВА
“Ўзкимёсаноат” акциядорлик
жамияти бошқаруви раиси
маслаҳатчиси

Таассуф

“ҲАР ДОИМГИДЕК”

2022 йилда дунёнинг бир нечта давлат ва унинг халқлари кўп мусибатларга учради. Ёнма-ён, қондош-қариндош бўлиб келган халқларнинг қорчалонлари тарихни қовлаб, ер талашиб, миллатлар ўртасида келишмовчиликларга, норозиликларга олиб борди. Бунинг оқибатида қўшни давлат халқлари бир-бирлари билан душманга айланишмоқда. Баъзиларнинг ўртасида ҳануз уруш кетмоқда.

Юртимиз раҳбари Шавкат Мирзиёевнинг узокни кўриб, оқилна олиб бораётган сиёсатидан Ўзбекистонимизда, хонадонимиз, оиламизда тинчлик, осойишталик ҳукм сурмоқда.

Ҳадемай 2022 йил кетиб, Янги – 2023 йил ҳам кириб келаяпти. Юртимизнинг исталган шаҳар ва туманларида юрар экансиз, турли миллат вакиллари дўст-биродар бўлиб, эртанги кунга ишонч билан аҳил яшаётганлигини кўрасан киши. Мар-

да Чирчиқ шаҳрига йўл олдик. Чирчиқ шаҳрига борганимизда биринчи бўлиб, ҳазрат Алишер Навоийнинг сиймосини зиёрат

қилишдан бошладик. Назаримда шоирнинг юзи маънос ҳолатда эди. Навоий хиёбони атрофига турли баклашка, чикинди, қоғозлар ташланган бўлиб, ҳайкал остига терилган ноёб мармартошлар кўчганлиги, у яна таъмирталаб бўлганлигига, лекин ҳокимиятнинг мутасадди вакиллари эътиборсизлиги бизни ажаблан-

тирди. Қачон қурувчиларимиз сифатли иш қилишни ўрганишадди.

Хиёбондаги 8 та тунги ёритгичларнинг 1 таси соғ. Хиёбондан ўтиб, маҳалла кўчаларига кирдик. Навоий шоҳқўчасидаги биноларни кўриб, бу ерда сектор раҳбари юрадим-йўқми, деган савол туғилди.

Баъзи кўчаларда алмисоқдан қолган тунги ёритгичлар ўрнига янғисини ўрнатиб, эскисини кўча ёқасига, дарахтларга шакл бериб, шоҳ-шаббалари аҳоли яшайдиган, юрадиган йўлларга ташлаб кетганликларини, спиртли ичимликлар сотадиган дўконлар атрофидаги кўчаларда 3 та – 3 та бўлиб, маза қилиб ўтирган улфатларни кўрдик. Ҳар жойда улардан қолган “ашёвий далиллар”ни суратга туширдик.

“Ўлкашунослик” кўчасидаги 5 та манзарали дарахтни аёвсиз синдириб кетганлигини кўриб, яшавор “экология” дедик. Ўзбекистонда “Яшил макон” умуммиллий лойиҳаси бўйича иш олиб борилаётган бир пайтда Чирчиқ шаҳрида қайси лойиҳа бўйича иш олиб борилаяпти. Шоҳ кўчаларда юрар эканмиз, аҳолидан байрам қайфиятларини сўрадик. Улар газ босими пасайиб кетганлигини, чироқлар ўчиб турганлигини, хоналар совуқлигини айтишмади. Қисқа гап билан: “Ҳар доимгидек” деб кўя қолишди.

Чирчиқ шаҳар ҳокими ва мутасадди раҳбарлари! “Жамият” газета таҳририяти ва унинг буначилари сизлардан юқорида кўтарилган муаммо ва саволларга жавоб кутади. Шундай деймизу, газетани ўқимай қўйган ҳокимларга бу саволларимиз етиб бориши ҳам дарғумон.

Даврон АҲМАД,
Муаллиф олган суратлар

Таълим

ОЧИК ДАРС

Умумтаълим мактабларида мунтазам ўтказилиб келинаётган фан ойлиқлари тадбирлари ўқувчиларнинг фанларга, билим олишга бўлган қизиқишларини янада оширмоқда.

Шундай очик дарслардан бири 16 сонли умумтаълим мактабида ҳам ўтказилди. “Традиционные сувениры России и Узбекистана” мавзусида бўлиб ўтган очик дарсда ўқувчиларнинг эпчиллигини, чаққонлигини янада оширувчи, хотирасини мустаҳкамлайдиган ноанъанавий таълим методларидан фойдаланилди.

Таъкидлаш керакки, таълим самарадорлигини оширишда янги педагогик технологияларнинг қўлланилиши бу соҳада катта ютуқларга эришиш имконини беради. Замонавий педагогик технологиялар ўқувчиларда ижодкорлик, эпчиллик, топқирлик, тез фикрлай олиш қобилиятларини ривожлантиришга, ўз устида ишлаш, бир-бирини тинглаш, мустақил фикр юритиш кўникмаларининг шаклланишига кенг йўл очади.

Очик дарсда ўқувчилар фаол иштирок қилдилар. Дарс жараёнида ўқувчиларнинг рус тили фанидан олган билимлари мустаҳкамланиб, янги билимлар ҳосил қилинди.

Муҳаббат ЭЛБОЕВА,
Шаҳрисабз туманидаги
16-мактабнинг рус тили ва адабиёти фани
ўқитувчиси

Конституция халқнинг эрк-иродасини ифода этадиган асосий ҳужжат ҳисобланади. Шу сабабли унда инсон ва фуқароларнинг ҳуқуқ ва манфаатларини таъминлаш, кафолатлаш, муҳофаза қилиш ва ҳимоялаш устувор вазифа сифатида кўрилади.

Давлатимиз раҳбари таъқидлаганидек, “Халқимизнинг хоҳиш-иродаси билан танлаб олинган ҳуқуқий-демократик давлат, эркин фуқаролик жамияти барпо этиш йўлида мустаҳкам ҳуқуқий пойдевор бўлиб келаётган Асосий қонунимизнинг миллий тараққиётимиздаги ўрни ва аҳамияти беқиёсдир”.

МЕҲНАТКАШЛАР ҲУҚУҚЛАРИ МУСТАҲКАМЛАНМОҚДА

Ўзбекистон Республикаси Конституциясида ҳар бир шахс меҳнат қилиш, эркин касб танлаш, адолатли меҳнат шароитларида ишлаш, дам олиш ҳамда иш вақти ва ҳақ тўланадиган меҳнат таътилини олиш ҳуқуқларига эгаллиги мустаҳкамланган.

Янги Ўзбекистонда инсон кадрини таъминлаш амалга оширилаётган ислохотлар ва жамият ҳаётида кузатилаётган ижобий ўзгаришларнинг асосий мақсадидир. Шундай бўлсада, фуқароларнинг ижтимоий-иқтисодий соҳадаги конституциявий ҳуқуқларини янада кенгайтириш, уларнинг муносиб турмуш шароитига эга бўлишларини таъминлаш мақсадида фуқароларнинг меҳнатга оид ҳуқуқларини Конституция ҳамда қонунчиликда такомиллаштириш бўйича қатор ишлар амалга оширилмоқда.

Меҳнат тўғрисидаги қонунчиликнинг мақсади – ходимлар, иш берувчилар ва давлат манфаатларини, улар билан бевосита боғлиқ бўлган яқка меҳнат ва ижтимоий муносабатларда мувозанат ва мувофиқликни таъминлаш асосида тартибга солишдан иборат.

“Инсон – жамият – давлат” деган тамойилни Конституциямиз ва қонунларимизга, кундалик ҳаётимизга чуқур сингдириш мақсадида жорий йилнинг 28 октябрь куни Ўзбекистон Республикаси Президенти томонидан “Ўзбекистон Республикасининг Меҳнат кодексини тасдиқлаш тўғрисида”ги Қонун имзоланди. Янги Меҳнат кодекси 2021 йил 14 октябрда Олий Мажлис Қонунчилик палатаси томонидан қабул қилиниб, 2022 йил 17 мартда Сенат томонидан маъқулланган эди. Таъкидлаш жоизки, Меҳнат кодекси бир қатор янги тартиб-қоидаларни ўзида жамлагани билан, бугунги кунга мослаштирилгани, қатор қонун ва меъёрий-ҳуқуқий ҳужжатлардаги нормаларга уйғунлаштирилгани билан алоҳида аҳамият касб этади. Меҳнат хавфсизлигини кучайтиришга қаратилган нормалар ўз аксини топган, мослаштирилган иш режими деган тушунчалар киритилди. Янги таҳрирдаги Меҳнат кодекси-

ни ишлаб чиқишда хорижий давлатлар ва халқаро ташкилотлар жумладан, Германия, Швеция, Норвегия, Буюк Британия, Латвия, Эстония Япония, Жанубий Корея ҳамда МДХ давлатлари тажрибаси чуқур ўрганилгани қайд этилди.

Кодекс меҳнат ҳуқуқининг айрим институтларига бағишланган ва бандлик, индивидуал меҳнат муносабатлари, ходимларни касбга тайёрлаш, қайта тайёрлаш ва малакасини ошириш, айрим тоифадаги ходимлар меҳнатини тартибга солиш хусусиятлари, ходимларнинг меҳнат ҳуқуқларини ҳимоя қилиш, меҳнат низоларини кўриб чиқиш каби янги нормаларни ўз ичига олган.

Янги Меҳнат кодексига асосан, тўққизта ишланмайдиган байрам кунлари мавжуд. Масалан, 8 декабрь – Ўзбекистон Республикаси Конституцияси куни дам олиш куни, яъни шанба ёки якшанбага тўғри келиб қолди. Бунда қоидага асосан, шанба ёки якшанбада назарда тутилган дам олиш куни 9 декабрга сурилади. Қайд этиш жоизки, бундай тартиб илгари мавжуд эмас эди.

Кодексда яқка тартибдаги меҳнатга оид муносабатларни ва улар билан бевосита боғлиқ бўлган ижтимоий муносабатларни ҳуқуқий жиҳатдан тартибга солишнинг асосий принциплари белгиланган. Меҳнат ҳуқуқларининг тенглиги, меҳнат ва машғулотлар соҳасида камситишни тақиқлаш, меҳнат эркинлиги ва мажбурий меҳнатни тақиқлаш, меҳнат соҳасидаги ижтимоий шериклик, меҳнат ҳуқуқлари таъминланиши ва меҳнат мажбуриятлари бажарилишининг кафолатлангани, ходимнинг ҳуқуқий ҳолати ёмонлашишига йўл қўйилмаслиги каби принциплар шулар жумласидандир.

Ходим ва иш берувчининг ҳуқуқлари ва мажбуриятлари мустаҳкамлаб кўйилди. Масалан, ходим меҳнатни муҳофаза қилиш талабларига мос келадиган иш жойига эга бўлиш, иш вақти давомийлигининг чегарасини, айрим касблардаги ва тоифалардаги ходимлар учун қисқартирилган иш вақтини белгилаш, ҳар 13 ҳафталик дам олиш

кунлари, ишланмайдиган байрам кунлари, шунингдек йиллик меҳнат таътиллари бериш орқали таъминланадиган дам олиш каби қатор ҳуқуқларга эга.

Шунингдек, иш берувчининг мажбуриятлари ҳам белгиланган бўлиб, иш берувчи мажбурий меҳнат ва болалар меҳнатининг оғир шакллари қўлланилишига йўл қўймаслиги, меҳнатни муҳофаза қилиш норматив талабларига мувофиқ бўлган меҳнат хавфсизлигини ва шарт-шароитларини таъминлаши зарурлиги ўз аксини топган.

Давлат аҳолининг ижтимоий эҳтиёжманд тоифаларини ишга

(қонунда белгиланган пенсия ёшига қадар икки йил олдин);

- жазони ижро этиш муассасаларидан озод қилинган шахслар ёки суднинг қарорига кўра ўзига нисбатан тиббий йўсиндаги мажбурлов чоралари қўлланилган шахслар;

- одам савдосидан жабрланганлар.

Меҳнат кодексига ходимларнинг йиллик асосий таътили муддатининг давомийлиги кўпайтирилиб, халқаро стандартларга мувофиқлаштирилди. Амалдаги Меҳнат кодексига асосан, йиллик асосий таътил муддати ўн беш иш кунини ташкил этади. Янги тартибга биноан, йиллик асосий меҳнат таътили давомийлигининг энг кам муддати йигирма бир календарь куни этиб белгиланди ва халқаро стандартга мувофиқлаштирилди. Зеро Халқаро Меҳнат Ташкилотининг «Ҳақ тўланадиган таътил тўғрисида»ги 1970 йилги конвенцияси 3-моддасида белгиланишича «бир йиллик иш учун бериладиган таътил миқдори ҳар қандай ҳолатда уч иш ҳафтасидан кам бўлмаслиги керак».

Шунингдек, дам олиш куни байрам кунига тўғри келган тақдирда, у кейинги иш кунига кўчирилади. Янги тартибга асосан, агар дам олиш куни ишланмайдиган байрам кунига тўғри келиб қолган тақдирда, у байрамдан кейинги иш кунига кўчирилади. Янги Меҳнат кодексига асосан, тўққизта ишланмайдиган байрам кунлари мавжуд. Масалан, 8 декабрь – Ўзбекистон Республикаси Конституцияси куни дам олиш куни, яъни шанба ёки якшанбага тўғри келиб қолди. Бунда қоидага асосан, шанба ёки якшанбада назарда тутилган дам олиш куни 9 декабрга сурилади. Қайд этиш жоизки, бундай тартиб илгари мавжуд эмас эди.

COVID-2019 пандемияси Ўзбекистонда масофавий меҳнатни қонун йўли билан тартибга солиш заруратини кўрсатиб берди. Янги Меҳнат кодекси асосида ахборот-телекоммуникация тармоқларидан, шу жумладан, интернет жаҳон ахборот тармоғидан фойдаланиш шартини билан иш берувчи ва ходим ўртасида масофавий меҳнат муносабатлари жорий этилиши мумкин. Масофадан туриб ишлаш тўғрисидаги меҳнат шартномаси электрон ҳужжатлар алмашишуви орқали тузилади.

Файзулло МУЙДИНОВ,
Пахтабод туман адлия бўлими
бош маслаҳатчиси

